

Mata Hari z konzulátu

Mečislav Borák

(Vyšlo v polštině:) Mata Hari z konsulatu. *Kalendarz Śląski*, 36/2000, s. 184-186.

Slavná špiónka z let první světové války - holandská tanečnice Margaretha Geertruida Zell, zvaná Mata Hari (Světlo dne) - byla možná vzorem pro jistou dámu z polského konzulátu v Ostravě, o jejíž "vyzvědačské" aféře se zmiňují akta uložená v archivu Ministerstva vnitra. I když se i ona snažila v práci špiónky uplatnit svůj půvab a nemalé vnady, úrovně svého vzoru ani zdaleka nedosáhla. Jde o příběh starý přes půl století, dobové vášně z něj dávno vyvanuly. Dnes už je to jen úsměvná epizoda, která snad, jak doufám, nikoho neurazí.

Návštěva, která 1. července 1950 nečekaně vtrhla do budovy krajského velitelství Státní bezpečnosti v Ostravě, způsobila mezi policisty mimořádný rozruch. Byla to módně oblečená mladá dáma extravagantního vzhledu i chování. Její něžnou tvář hyzdila černá páska přes pravé oko, zakryté chomáčem vaty. Přišla v doprovodu svého domovníka a představila se jako Lydia Koszniczká, manželka úředníka polského konzulátu v Ostravě. Zkoprnělé službě u vchodu oznámila, že hodlá sdělit závažné poznatky o spolupracovnících cizí zpravodajské služby, s nimiž navázala kontakt.

Policisté neskrývali rozpaky, podobnou situaci tu patrně ještě nezažili. Zatímco nezávazně konverzovali, velitel směny zjišťoval, zda vůbec je oprávněn vyslýchat v takové věci cizí státní příslušníci, navíc z diplomatických kruhů a ze spřátelené země. Po chvíli váhání dal nakonec krajský velitel souhlas k přeběžnému výslechu. Jeho řízením byl pověřen vrchní strážmistr Jindřich Kosňovský. Dáma se pohodlně usadila a začala vyprávět.

Předešlého dne, v pátek 30. června 1950, potkala na sokolském stadionu v Ostravě-Mariánských Horách svého známého, místního občana Jindřicha Konopáče. Během hovoru jí prý prozradil, že spolupracuje se západní rozvědkou. Chtěl se od ní dovědět, co je děje na konzulátě, o čem se jedná a podobně. Nabídl se rovněž, že jí opatří pistoli. Ze strachu jej rovnou neodmítla, ale teď neví, co má

dělat, protože 3. července se s ním má na stejném místě znovu setkat. Proto přišla pány policisty poprosit, aby jí poradili, co mu má odpovědět.

Zoufale zalomila rukama k vrchnímu strážmistrovi Kosňovskému a úpěnlivě naň pohlédla svým jediným okem. Svou vadu na kráse vysvětlila hned v úvodu: postihla ji běžná oční infekce, tzv. ječné zrno. Na stadionech ostatně bývá větrno a často se tam i práší, takže by jejímu vysvětlení šlo věřit. Když ale za pár dní přišla na velitelství znovu, tentokrát už bez pásky, bylo pod dříve zakrytým okem vidět silně zapudrovanou, přesto však dobře znatelnou modřinu. To už se šířily zvěsti, že jí tu "parádu" způsobil manžel. Prý hned poté, co se dověděl, že se na sokolském stadionu líbala s Konopáčem.

Policisté paní Lydii poradili, aby na schůzku s "agentem" Konopáčem šla a vyzvěděla, co všechno bude vlastně chtít. Dohodli se, že hned po schůzce přijde na nenápadné místo ve městě a vylíčí jim, jak pořídila. Skutečně je 4. července čekala ve městě a nastoupila do služebního vozu bezpečnosti. Policistům vylíčila, že se s Konopáčem setkala, ale jen na kratičkou chvíli, protože na stadionu byl přítomen i její žárlivý manžel. Konopáč jí prý stačil říct jen to, že dobře ví, že to ohlásila Státní bezpečnosti. Víc už jí neřekl. Mezi řečí pak k policistům prohodila, že se proslýchá, že konzul Wengierow bude odvolán. Pátravě si prohlížela tváře svých společníků, aby zjistila, jaký dojem na ně ta zpráva udělala. Ti se však tvářili rozpacitě a nejraději by celou věc už smetli ze stolu.

Za dva dny poté přišla do budovy Státní bezpečnosti znovu, i když ji žádali, aby se chovala méně nápadně. Sháněla se po vrchním strážmistru Kosňovském, jehož si hned od prvního výslechu oblíbila natolik, že ho kolegové museli zapírat a tvrdili, že je na služební cestě. Když přišla 1. srpna zase, nechal se Kosňovský zapřít i tentokrát. Nedala se však odbýt a oznámila nový případ. Včera prý nakupovala v obchodě Pramen v Mariánských Horách a jistý František Hajda jí tam nabídl výlet mimo Ostravu. Naznačil jí údajně, že o ní ví, že dala zprávu o Konopáčovi Státní bezpečnosti a chtěl si s ní o tom pohovořit. Má na ten výlet jít? Policisté se snažili vyhnout odpovědi, ale nakonec jim nezbylo, než slíbit pomoc. Za pár dnů telefonovala a chtěla tajnou schůzku. Na ní policistům sdělila, že Hajda je nemocný, takže se výlet o týden odkládá. Policistům konečně došla trpělivost a krajské

velitelství Státní bezpečnosti dalo příkaz přerušit s ní veškeré styky. Ještě 9. srpna volala naposled, ale dali jí jasně na vědomí, aby se už neozývala.

Když se po půl roce "špionážní aféra" zprávou pro ministra vnitra Ladislava Kopřivu uzavírala, uvažovali vyšetřovatelé z Ostravy o několika příčinách, jež by mohly podivné chování paní Lydie vysvětlit. Nabízela se domněnka, že byla nastrčena samotným konzulem Stefanem Wengierowem, aby zjistila, zda o něho náhodou československá Státní bezpečnost nejeví zájem. Polský UB se totiž v té době o něho už zajímal. Wengierow prý několikrát ujel na hranicích celní a pasové kontrole OPK a přestával se novému vedení líbit. V srpnu 1950 byl opravdu odvolán z funkce, jak paní Lydia předvíдалa. Jiným vysvětlením mohlo prý být, že paní Lydia se policistům jen vnucovala "svým chováním a zjevem, ve kterém nutno spatřovati silné erotické založení". Proto také na všechny schůzky jezdili policisté ve třech, aby předešli možnému nařčení. Nejpravděpodobnějším vysvětlením však mohla být přece jen ona modřina pod okem. Tu sice nešlo zakrýt pudrem, ale milostné pletky šlo aspoň zčásti zakrýt dobrodružným příběhem, jemuž mohla stafáž Státní bezpečnosti nejlépe dodat zdání věrohodnosti.

Začínala padesátá léta a hon na imperialistické agenty začínal přicházet do módy. Proto Státní bezpečnost nenechala ani tuto zjevnou smyšlenku ležet zcela ladem a prověřila všechny zúčastněné. Ti samozřejmě jakékoliv zpravodajské kontakty popřeli. Konopáč však byl ze styku s anglickou rozvědkou stále podezříván, i když byl členem komunistické strany. Bezpečnost proto uhodila na jeho kamaráda Hajdu. Připomněli mu některé hříchy a jak zpráva uvádí, byl nakonec po prověření "přitlačen a získán pro spolupráci a nasazen na osobu Konopáčovu". Přes tento zjevný nátlak se však případ už dále nerozvíjel, s největší pravděpodobností totiž ani nebylo co rozvíjet.

Špionská kariéra paní Lydie byla tedy jen krátká a nepříliš úspěšná, nepočítáme-li zažehnání rodinných chmur. Proti své slavné předchůdkyni však měla aspoň tu nepochybnou výhodu, že neskončila před popravčí četou.

(Zpracováno podle spisu uloženého v Archivu MV ČR v Brně-Kanicích, fond A 2/1, karton 67, inv. č. 1856).